

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

§. IV. An lex injusta ex parte subditorum inducat obligationem
conscientiæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

gentur personæ, ac res Ecclesiastica, utpote *divino pariter, ac humano jure à potestate laicorum exemptæ, ac libera*, ut dicitur *c. quanquam, de censib. in 6.* Nam sicut res sacræ à profanis, spiritualia à temporalibus discreta sunt, ita & potestas Ecclesiastica, ac profana, seu sæcularis sunt diversæ, ac discretæ, *c. duo sunt, dist. 96.* & quidem ea ratione, ut sicut corpus animæ, temporalia aternis, & profana spiritualibus, sic potestas laica, seu politica potestati Ecclesiasticæ cedere, ac subordinata esse debeat, in his, quæ tam profanas, quam res Ecclesiasticas concernunt, ut dicitur *cit. c. duo sunt dist. 96. c. solita 6. de majoritat. c. fin. de reb. Eccles. non alienand.* sed de hoc infra à n. 616.

q. IV.

An. lex injusta ex parte subditorum inducat obligationem conscientie?

246. **Q**uæstio est, si ex parte subditorum non subsit, vel cesset fundamentum, & ratio, propter quam illis lex imposita est, nihilominus inducatur, aut maneat obligatio conscientie in subditis ad parendum ei legi? ante resolutionem not. 1. legem eo ipso, quod lex sit, debere fundari in aliqua ratione, quæ legislatori suadeat, boni communis felicem, & tranquillum statum exigere, ut hic & nunc lex aliqua constituatur, præcipiens aliquid faciendum, vel omittendum. Not. 2. in hoc casu frequenter evenire, quod legislatorem ad condendam legem inducat præsumptio juris de aliquo facto, aut delicto particulari, vel saltem de probabili periculo, seu casu communiter contingente. In primo casu dicitur *lex fundata in præsumptione facti, seu casus particularis*; in secundo, *in præsumptione moralis periculi*: seu casus in talibus circumstantijs communiter evenientis; his præmissis:

247. Resp. 1. quando lex fundatur in *præsumptione facti particularis*, ubi constat de falsitate facti, nullam esse obligationem legis. Nam ubi veritas præsumptioni non convenit, cessat, & abest in legislatore animus obligandi, sine quo non stat lex; cum enim ea voluntas inducens obligationem innitatur *suppositioni talis facti*, tanquam fini adæquato, consequenter, si non formaliter, saltem æquivalenter sit

conditionata; conditione, & sine adæquato deficiente, nihil ponit in esse; ita Suarez *l. 3. de legib. c. 23. n. 9. & l. 5. c. 24. Vasq. 1. 2. D. 163. à c. 2.* Sayrus *in Clavi reg. l. 3. c. 7. n. 8.* Salas *de legib. D. 10. f. 4. & D. 16. f. 14. &c.* Unde etiam si tali casu superior falsitatem facti, consequenter præsumptionis ignorans, urgeat observantiam legis fundatæ in præsumptione juris *de facto*, vel *delicto aliquo particulari* (quia tamen præsumptioni non subest veritas) subditus ab ejus obligatione immunis est; quia tali casu non est lex *in veritate*, sed solum *in falsa præsumptione*; Sic Castropal. *p. 1. tr. 3. D. 1. p. 14. n. 12.* Aliud est, quod superior imponens legem ex præsumptione facti, non cognoscens, hanc esse falsam, *justè procedat quoad se, & suam conscientiam*; aliud, quod *justè procedat quoad rem*: aliud, quod sufficiat propterea primum ad hoc, ut lege teneatur subditus; ad hoc enim requiritur secundum; quia secus in legislatore voluntas obligandi non est efficax ex dictis.

248. Tametsi autem *præsumptio facti*, etiam probati secundum allegata, sed falso, sit *ocasio ferendi legem*, seu præceptum; non tamen ipsa, sed factum est *ratio finalis præcipiendi*; consequenter, esto illa stet, etiam cum constat de falsitate causæ finalis, non tamen stat lex, quæ unice innititur huic, non illi. Sic si quis à te petat *solutionem debiti*, & hoc coram Judice per falsos testes probet judice solutionem præcipiente, si tamen tibi constet probationum, consequenter præsumptionis de existente debito falsitas, non teneris in conscientia; nam animus obligandi fundatur *in causa finali*, quæ est *veri debiti solutio*, quæ veritate sublata lex vera non est; quod confirmatur: nam si quis cum impedimento dirimente re ipsa existente, sed inculpabiliter ignorato, contraxit, ac dein certam notitiam impedimenti, consequenter nullitatis matrimonij acquirat, non potest uti matrimonio, nec tunc quidem, quando judex etiam sub pœna excommunicationis præcipit, ut uxori cohabitaret, præcepto fundato in præsumptione falsa de nullitate impedimenti per probationes in re falsas allegata, ut habetur *c. tua nos, 26. de sponsal.* ubi proposito casu promissi matrimonij, securà etiam copulâ inter spon-

sponsos (unde in foro externo jure antiquo præsumebatur matrimonium) præsumptio cognitâ veritate rejicienda dicitur; nam eum quandam mulierem quidam aliter inducere nequivisset, ut sibi commiseretur carnaliter, nisi desponsasset eandem: nullâ solennitate adhibita, vel alicujus præsentia dixit illi: *Te Joannes desponsat*: cum ipse Joannes non vocaretur, sed finxit se vocari Joannem: non credens esse conjugium, eo, quod ipse non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi, sed copulam tantum exequendi carnalem; Pontifici propositum fuit, utrum inter prædictos sit matrimonium celebratum: cum mulier consentiret in eundem, & ille dissenferit, & dissentiat, nec aliud quicquam egerit, quam superius est expressum, nisi quod cognovit eandem: ad quod respondit Pontifex: quod, cum præfatus vir prædictam desponsaverit mulierem in propria persona, & sub nomine alieno, quo vocari tunc se finxit, & inter eos sit carnalis copula subsecuta: videtur forte pro conjugio præsumendum, nisi tu nobis expressè scripsisses, quod ille non proposuit, nec consentit illam ducere in uxorem, quod qualiter tibi constiterit, non videmus. Nos autem, quod juris sit rescribentes, dicemus, quod *si res ita se habet*, videlicet, *quod ille eam non proposuit ducere in uxorem, nec unquam consensit in prædictam personam, non debet ex illo factò conjugium judicari*, cum in eo nec substantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri: quoniam ex altera parte dolus solummodo adfuit, & defuit omnino consensus, sine quo cetera nequeunt fecerit perficere conjugale.

249. Idem colligitur ex c. *inquisitioni* 44. de sent. excommunicat. ubi Pontifex rogatus, an, quando aliquis per allegata, & probata, per Ecclesiam compellitur alteri conjugaliter convivere, id præstare possit, *si certo sciat*, matrimonium esse nullum? respondit Pontifex: in quaestione facta est distinguendum, utrum alter conjugium *pro certo sciat* impedimentum conjugij, propter quod sine mortali peccato non valet carnale commercium exercere, quamvis illud apud Ecclesiam probare non possit: an *non sciat pro certo*, sed credat? *in primo casu debet potius excommunicationis*

sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatū operari mortale: in secundo distinguimus, utrum habeat conscientiam hujusmodi ex *credulitate levi, & temeraria*, an *probabili, & discreta*, & quidem ad sui Pastoris consilium (conscientia levi, & temerariæ credulitatis explosa) *licet potest non solum reddere, sed exigere debitum conjugale*. Verum cum conscientia pulsat animū *ex credulitate probabili, & discreta*, quamvis non evidenti, & manifesta: *debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet*: ne in alteratro, vel contra legem conjugij, vel contra judicium conscientiae committat offensam, ubi patet non fuisse locum præsumptioni, cujus alia ratio non est, quam quia non tubest præsumptioni veritas. Hinc licet in Rubrica c. *Tua nos* 26. de sponsal. expressè dicatur, quod si alter contrahentium utatur verbis dubijs, animo decipiendi mulierem, & eam postmodum cognoscat carnaliter, ubi solum adest præsumptio affectus conjugalis; judicandum sit pro matrimonio *in foro judiciali: secus in penitentiali*, ubi contra præsumptionem constat veritas. Unde licet in c. *Is, qui*, 3. eod. dicatur, sponsalia de futuro transire in matrimonium, per carnalem copulam subsecutam, ita ut, quamvis hoc videatur matrimonium tantum præsumptum, tamen contra præsumptionem hujusmodi non sit probatio admitenda; intelligitur tamen solum *pro foro fori: non poli*; imò etiam pro foro fori, si constaret de veritate, consequenter præsumptionis falsitate, ut colligitur etiam ex c. *Inquisitionis* 44. de sent. excom.

Resp. 2. quando lex, seu præceptum fundatur in *præsumptione probabilis periculi*, non cessare talem legem, seu præceptum, esto cesset, seu absit periculum in aliquo casu speciali; ita Suarez, Salas, & alij supr. cit. Quia per hoc, quod cesset in casu aliquo particulari, non deficit veritas præsumptionis, *quod ex natura rei generaliter, seu communiter sic contingat*, seu, quod *illud agere, communiter periculosum sit*. Sic lex, quæ annullat dispositionem pupilli, factam sine autoritate Tutoris, stat, etiam si in casu aliquo particulari contingat, eum habere sufficientem maturitatem, quæ requiritur ad validè contrahendum; quia hoc non obstante generaliter verum

manet, in ea ætate communiter non adesse sufficientiam illius iudicij, citra periculum passivæ fraudis. Idem est de professo ante 16. ætatis annum.

251. Tota difficultas est in applicatione utriusque regulæ ad casum particularem, in quo quæritur, an hic, & nunc legi, quæ allegatur, locus sit? Nam etsi sciam *locum esse legi*, etiamsi in casu particulari absit periculum, *si lex lata est ex præsumptione periculi communiter conjuncti, & non esse locum legi, quando fundatur in præsumptione particularis facti, ubi constat de veritate oppositi*: quæstio tamen manet, unde cognoscere valeamus, quòd hæc, vel illa lex fundetur in præsumptione facti particularis, vel periculi generalis?

252. Castropalaus *cit. p. i. tr. 3. D. I. p. 14. n. 13.* resolvit quæstionem allatis exemplis, docens legem, seu juris dispositionem, quæ irritat contractus Minoris, & pupilli sine autoritate Tutoris, & alijs conditionibus requisitis, donationem vxoris factam marito, obligationem dotis, renuntiationem illius, aut legitimæ, confectio- nem testamenti, vel electionem sine solennitate, fundari in præsumptione generalis periculi ex natura rei regulariter intervenientis fraudis, ubi ejusmodi præscriptæ solennitates non adhibentur: e contra dispositionem juris, legem, vel præceptum aliquid statuens propter aliquod particulare factum, vel omissionem, præsertim imponens pœnam, vel positivam, vel privativam illi, de quo jus tale factum præsumit, consequenter pœnaliter disponit, communiter saltem fundari, in præsumptione particularis facti; sic quando Judex per sententiam in iudicio præcipit *restitutionem*, vel *solutionem* faciendam à Titio, quia secundum allegata, & probata Titius *detinet alienum*, vel *contraxit debitum*, præceptum procedit ex præsumptione facti, debiti scilicet reipsa contracti, vel actualis detentionis rei alienæ; quo casu is, cui tale præceptum pœnale imponitur, nullam in conscientia obligationem habet parendi, si certus sit de falsitate præsumptionis, consequenter præcepti, seu legis illi innixæ, ut dictum

est n. 247.

¶(o)¶

§. V.

An lex pœnalis obliget in conscientia ad actum immediatè intentum?

253. **C**Asus est, Superior Ecclesiasticus, vel sæcularis præcipit positionem, vel omissionem alicujus actus, & transgressoribus statuit pœnam, vel ipso facto incurrendam, vel saltem facto, seu sententiâ iudicis infligendam. In tali casu dubitari potest, an subditus in conscientia teneatur ponere actum immediatè præceptum v. g. *solutionem debiti*, præstandam sub pœna 100. aureorum, vel sub pœna depositionis verbalis, ita, ut omisâ solutione *verè peccet*; vel solum factâ solutionis omissione contrahat *debitum subeundi pœnam*, non contractâ culpâ conscientia, propter omisâ solutionem?

254. Ante resolut. not. hoc totum pendere ab intentione legislatoris, an voluerit subditum obligare in conscientia, & ad actum immediatè intentum à lege, & ad pœnam in casu transgressionis; vel solum ad pœnam? certum enim est, quòd, ubi necessarium judicaverit, ut obliget ad utrumque, id iuste possit; & si per solam obligationem ad pœnam, finem à se intentum sufficienter obtineri posse, visum fuerit, iuste obliget ad solam pœnam. Hinc tota quæstio est, unde in dubio colligendum sit, quòd lex canonica, vel civilis lata sit intentione obligandi subditum in conscientia ad *utrumque*, an *solum ad pœnam*? pro quo Not. 2. pœnas alias esse *spirituales*, ut sunt excommunicatio, suspensio, interdictum irregularitas in vindictam delicti, depositio, degradatio, privatio Ecclesiasticæ sepulturæ &c. quasdam merè *temporales*, eujusmodi sunt pœnæ pecuniaria, confiscatio bonorum, carceratio, exilium, infamia, mutilatio, mors &c.

Not. 3. quasdam pœnas esse, quæ supponunt necessariò *culpâ Theologicâ*, seu conscientia, hoc est peccatum contra Deum, imputabile delinquenti, & punito, vel puniendo, causâ delicti. Tales pœnæ sunt omnes censuræ, & plurimæ aliæ pœnæ Ecclesiasticæ, quæ infligi non possunt, nisi Reo peccati. Etsi autem pleræque pœnæ Ecclesiasticæ supponant peccatum grave; id tamen non procedit universaliter; fallit enim in excommunicatione minori, & in